ROK II Warszawa, listopad—grudzień 1931 NR. 11—12

OWCZARSTWO

BIULETYN KOMITETU DLA SPRAW OWCZARSTWA
PRZY POLSKIEM TOWARZYSTWIE ZOOTECHNICZNEM
DODATEK DO PRZEGLĄDU HODOWLANEGO
POD REDAKCJĄ INŻ. STEFANA WIŚNIEWSKIEGO
Komisja Redakcyjna: prof. Roman Prawocheński, inż. Bronisław J. Kączkowski, Michał Markijanowicz i kpt. Roman Śliwa.

TREŚĆ:

SOMMAIRE:

Sprawozdanie Komitetu dla Spraw Owczarstwa za okres 1930/31 r. i program pracy na 1931/32 r.

Na posiedzeniu Komitetu dla Spraw Owczarstwa dnia 14 listopada 1930 r. został sformułowany program pracy komitetu na czas najbliższy na tle ogólnych zadań komitetu i wytycznych jego pracy, ustalonych w porozumieniu z Ministerstwem Rolnictwa.

Niżej podajemy wykonanie tego programu, przeprowadzane przez komitet z wielką energją, zanim restrykcje budżetowe i związany z niemi upadek pracy organizacyjno-społecznej nie przerwały, w pewnej mierze akcji, prowadzonej przez komitet i nie zwróciły całkowitej niemal uwagi komitetu w kierunku uratowania dotychczasowej pracy i zapewnienia na przyszłość środków niezbędnych na jej prowadzenie i postawienie na odpowiednim poziomie.

I. Wyłączenia od parcelacji.

Z toku prac komitetu wynikło, że pierwsza przyszła na porządek dzienny sprawa wyłączenia od parcelacji z tytułu owczarstwa. Posiedzenie komitetu, odbyte dnia 15 listopada 1930 r., z udziałem przedstawicieli Ministerstwa Reform Rolnych i Departamentu Ekonomicznego Min. Roln., zostało całkowicie poświęcone tej sprawie. Komitet przyszedł do wniosku, że w celu zachowania owczarstwa cienkowełnistego owczarnie zarejestrowane w związkach hodowlanych powinny być uprzywilejowane przy wykonaniu ustawy o reformie rolnej przez pozostawienie na potrzeby owczarstwa po 0,5 — 0,75 ha na jedną maciorkę, uwzględniając potrzeby owczarstwa poza potrzebami innych działów i poza podstawową normą władania (180 ha).

Przytoczony postulat został przyjęty obecnie przez Komisję Międzyministerjalną dla zbadania całokształtu sprawy organizacji zbytu wełny oraz sprawy owczarstwa. Komitet zwrócił się w swoim czasie do Departamentu Ekonomicznego w sprawie uwzględnienia podanych postulatów i wcielenia ich w życie. Aczkolwiek wówczas Departament Ekonomiczny uznał za niemożliwe zastanowienie się nad radykalnem rozwiązaniem tej kwestji, to jednak zapewnił, że przez komisje wyłączeniowe potrzeby owczarstwa będą uwzględniane w pierwszym rzędzie i że nawet zobowiązanie założenia owczarni w najbliższym czasie może posłużyć za podstawę do wyłączenia od parcelacji pewnego obszaru. Poza tem komitet zawiadomił hodowców, że kontygent 550.000 ha zostanie zgodnie z informacjami udzielonemi przez Ministerstwo Reform Rolnych wyczerpany w ciągu roku. Wobec tego dla uzyskania wyłączeń z art. 5 należy zgłaszać się do komisyj wyłączeniowych w najbliższym czasie, ponieważ po wyczerpaniu kontyngentu występować o wyłączenia będzie zapóźno.

II. Produkcja i zbyt mięsa baraniego.

Następnie komitet zajął się sprawą zbytu i eksportu mięsa baraniego. Dnia 26.XI.30 r. kierownik techniczny komitetu inż. Br. Kączkowski wziął udział

w imieniu komitetu w konferencji, zwołanej przez Pomorską Izbę Rolniczą, w sprawie eksportu baraniny. Posiedzenie komitetu dnia 5.XII.30 r. było całkowicie poświęcone tej sprawie. Referat p. J. Litwinowicza, dyrektora Syndykatu Polskich Eksporterów Trzody i Bydła, wygłoszony na wymienionem posiedzeniu komitetu, został ogłoszony drukiem w grudniowym numerze „Owczarstwa" z. r. 1930. Wyjaśnione zostały i opublikowane wymagania rynku francuskiego, który jest jedynym odbiorcą naszej baraniny, oraz ustalono, że przy obecnym poziomie naszej hodowli jedynie Pomorze i Poznańskie posiada materjał odpowiedni do eksportu. Centralne województwa posiadają b. mało odpowiedniego materjału, wobec czego na tym terenie powinna być przeprowadzona specjalna akcja w celu nastawienia kierunku hodowli cienkowełnistej na bardziej mięsny oraz nauczanie hodowców wczesnego tuczu.

Wobec tego komitet wystąpił z inicjatywą zwołania przez Związek Hodowców Owiec w Warszawie konferencji zainteresowanych hodowców. Konferencja ta odbyła się dnia 23.III.31 r. przy udziale członków komitetu i pp. inspektorów W. Alkiewicza i inż. St. Jełowickiego, którzy referowali sprawę produkcji mięsa baraniego na eksport. Wywody referentów wzbudziły wielkie zainteresowanie. Niestety zainteresowani hodowcy trafili następnie na okres dekonjunktury i ponieśli straty. Poza tem komitet zwrócił się do Związków Hodowców Owiec w Polsce, zwracając ich uwagę na znaczenie mięsnej użytkowości dla rentowności owiec.

Wykonywując uchwały powzięte po wysłuchaniu wymienionego wyżej referatu p. Litwinowicza, komitet wystąpił do Ministerstwa Rolnictwa z prośbą o ewentualną interwencję w Ministerstwie Komunikacji w sprawie zwiększenia taboru wagonów chłodni oraz przystosowania ich do potrzeb przemysłu mięsnego i pociągów pośpiesznych.

Następnie na posiedzeniu komitetu dnia 16.XII.30 r. został wygłoszony przez p. Wł. Waligórę, prezesa Towarzystwa Hodowców Owiec w Toruniu, referat p. t.: „Wymagania rynku zagranicznego w stosunku do baraniny, przygotowanie materjału eksportowego i możności eksportowe Pomorza w tym zakresie".

Komitet zamierzał również przeprowadzić jeszcze w bieżącym roku szereg doświadczeń z tuczem na eksport w zakładach doświadczalnych. Jednak zmniejszenie zasiłków uniemożliwiło urzeczywistnienie tego zamierzenia.

Omawiając sprawę produkcji mięsa baraniego, komitet powierzył p. Br. Kączkowskiemu opracowanie specjalnej broszury instrukcyjno-informacyjnej o produkcji i zbycie mięsa baraniego, która w formie krótkiej, zwięzłej i jasnej zawierałaby niezbędne dane i wskazówki (wymagania rynku francuskiego, wiek, waga żywa i rasa owiec najodpowiedniejsze dla eksportu, w jakiej porze roku towar najlepiej płaci i jak należy żywić jagnięta i młode skopy dla otrzymania towaru doborowego i t. p.).

W związku z pracami komitetu na zjeździe inspektorów owczarstwa w pow. nowotarskim dnia 20 IV r. b. został wygłoszony wykład o żywieniu owiec na eksport przez inż. St. Jełowickiego oraz zagadnienie to zostało również poruszone w wykładzie prof. dr. Z. Moczarskiego. Wykład inż. St. Jełowickiego został następnie ogłoszony drukiem w Nr. 9—10 „Owczarstwa" z r. b.

Wywody wspomnianego referatu p. Litwinowicza posłużyły do sformułowania postulatów w zakresie produkcji mięsa baraniego przez Komisję Międzyministerjalną, powołaną do życia na skutek uchwały Komitetu Ekonomicznego dla zbadania całokształtu sprawy obrotu wełną oraz sprawy owczarstwa.

Należy zaznaczyć również, że komitet systematycznie umieszcza w dziale informacyjnym w „Owczarstwie" szczegółowe dane, dotyczące podaży owiec żywych i baraniny bitej na specjalnie nas interesującym rynku francuskim. Na podstawie prac publikowanych w „L'Union Ovine" komitet dał w Nr. 2 „Owczarstwa" z 1931 r. ogólne oświetlenie zagadnienia produkcji i konsumcji baraniny na rynku światowym.

III. Doświadczalnictwo.

Sprawę doświadczalnictwa w zakresie hodowli owiec referował na posiedzeniu komitetu dn. 16.XII 1930 r. kierownik techniczny komitetu inż. Br. Kączkowski. Na wymienione posiedzenie prawie wyłącznie poświęcone tej sprawie zostali zaproszeni: prezes Komisji Doświadczalnej P. T. Z. prof. dr. H. Malarski oraz kierownik naukowy wymienionej komisji prof. K. Różycki. Sprawa ta poprzednio była referowana przez inż. Br. Kączkowskiego na posiedzeniu komitetu dnia 9.VIII.30 r. Inż. Kączkowski w swoich referatach przyszedł do wniosku, że program doświadczalnictwa w zakresie owczarstwa powinien uwzględniać tworzenie centrów doświadczalnych w prywatnych gospodarstwach w zależności od rozmieszczenia ras owiec i kierunków hodowlanych. Uchwalono w pierwszym rzędzie przeprowadzić ścisłe obserwacje nad różnemi typami owiec, utrzymywanemi w kraju, ustalić metody opasania owiec krajowych, oraz zapoczątkować doświadczenia z żywieniem. W imieniu wymienionej wyżej Komisji Do-

świadczalnej prof. prof. K. Różycki i H. Malarski wyrazili gotowość uwzględnienia w dalszym ciągu potrzeb owczarstwa w programie pracy zakładów doświadczalnych i doświadczalnictwa masowego. Uwzględniono konieczność skoordynowania pracy doświadczalnej, mającej być zapoczątkowaną przez komitet z pracą prowadzoną w Zakładzie Zootechnicznym Państwowego Instytutu Naukowego Gospodarstwa Wiejskiego w Puławach, w Zootechnicznym Zakładzie Doświadczalnym w Świsłoczy, oraz z pracami doświadczalnemi, prowadzonemi przez prof. R. Prawocheńskiego i inż. Br. Kączkowskiego w Lipowej.

Uwzględniono również konieczność wykorzystania w tym celu bacówek wzorowych na Hali Tomanowej w Dolinie Strążyskiej i na połoninach Hryniawskich we Wschodniej Małopolsce oraz doświadczalnego gospodarstwa górskiego w Gorcach. Restrykcje zasiłków unicestwiły jednak poczynania komitetu i w tym zakresie.

IV. Zjazd owczarski.

Kontynuując pracę rozpoczętą jeszcze w maju 1930 r., komitet w dalszym ciągu przygotował organizację zjazdu. Zostały opracowane: regulamin zjazdu, skład komitetu organizacyjnego, projektowany skład prezydjum oraz program zjazdu, tudzież zostali upatrzeni referenci. Wreszcie komitet uzyskał moralne i materjalne poparcie Ministerstwa Rolnictwa i wystąpił w „Owczarstwie" z odezwą do hodowców. Został wyznaczony termin zwołania Komitetu Organizacyjnego. Zjazd miał być zwołany w marcu r. b. Jednak pogłębienie kryzysu gospodarczego skłoniło komitet, na wniosek jednego z członków, do odroczenia zjazdu na czas nieokreślony ze względu na wątpliwe widoki powodzenia tej imprezy w obecnych warunkach.

V. Ujednostajnienie zasad kwalifikacji owczarni, kluczy bonitacyjnych oraz ksiąg rodowodowych.

Zdając sobie sprawę z konieczności ujednostajnienia zasad kwalifikacji owczarni, kluczy bonitacyjnych oraz ksiąg rodowodowych, komitet zwołał na dzień 3 listopada 1930 r. konferencję inspektorów.

Po wygłoszeniu szczegółowych referatów przez inż. St. Jełowickiego, W. Alkiewicza i L. Starnawskiego zasady kwalifikacji owczarni oraz klucze bonitacyjne zostały przedyskutowane i przekazane do aprobaty komitetu. Na posiedzeniu dnia 16.II.31 r. przedłożony projekt ujednostajnienia zasad kwalifikacji i kluczy bonitacyjnych został szczegółowo rozważony i przekazany do ostatecznego przeredagowania i opublikownaia kierownikowi technicznemu komitetu inż. Br. Kączkowskiemu.

Opracowanie projektu ujednostajnienia ksiąg rodowodowych zostało przekazane inż. Br. Kączkowskiemu i inż. St. Gruszczyńskiemu.

Na zjeździe inspektorów odbytym w powiecie nowotarskim dn. 19—20.IV.31 przez kierownika technicznego komitetu został zreferowany projekt ujednostajnienia sądzenia na przeglądach i wystawach. Projekt został przyjęty przez zjazd i zaaprobowany przez Ministerstwo Rolnictwa.

VI. Organizacja obrotu wełną.

Wobec niepowodzenia Sp. Akc. „Polskie Runo", które ostatecznie znalazło swój wyraz w projektowanej likwidacji, sprawa organizacji obrotu wełną stała się bardziej jeszcze aktualną. Kwestje obrotu wełną były poruszane na posiedzeniu komitetu wielokrotnie tak w r. 1929, jak w r. 1930. Prace komitetu w tym zakresie znalazły swój wyraz w szeregu konferencyj, odbytych przy udziale zainteresowanych przedstawicieli przemysłu i handlu. W początku roku 1930 został ogłoszony drukiem w formie oddzielnej broszury referat p. St. Katelbacha pod tytułem „Organizacja handlu wełną w Polsce". Następnie na posiedzeniu dn. 14.XI.1930 r. został wygłoszony przez tegoż autora referat p. t. „Konjunktury na wełnę polską i środki zaradcze". Referat został opublikowany w Nr. 1 i 2 „Owczarstwa" z r. b. Dnia 17.II 1931 r. odbyło się posiedzenie komitetu poświęcone całkowicie sprawie obrotu wełną. Referat wygłosił p. J. Gayny z Państwowego Banku Rolnego.

Na posiedzeniu komitetu dn. 27.IV r b. został wygłoszony referat przez prezesa R. Żórawskiego z Leszczkowa p. t. „Przeróbka wełny krajowej i znaczenie przetwórni tego typu dla rozwoju owczarstwa w kraju".

Dalsze poczynania komitetu w tym zakresie oraz dalsze losy tej sprawy do lipca 1931 r. są szczegółowo podane w dziale sprawozdawczym Nr. 10 „Owczarstwa".

VII. Czuwanie nad wykonaniem planu i akcją prowadzoną na terenie oraz współdziałanie w tym zakresie.

Czuwając nad wykonaniem akcji hodowlanej prowadzonej w zakresie owczarstwa na terenie, a w pierwszym rzędzie nad wykonaniem planów ustalonych dla powiatów wybranych, komitet stale utrzymywał stosunek z izbami i organizacjami rolniczemi,

udzielając wskazówek i wyjaśnień oraz występując w interesach owczarstwa do instytucyj zainteresowanych.

Komitet przyszedł do przekonania, że podstawę pomyślnego rozwoju i należytego kierunku pracy stanowi odpowiednie przygotowanie i wyszkolenie personelu fachowego, pracującego w dziedzinie owczarstwa i właściwe zorganizowanie kadry wymienionego personelu. W tym celu komitet opracował jeszcze w lecie 1930 r. metody przygotowania sił fachowych w zakresie owczarstwa i opublikował je we wrześniowym numerze „Owczarstwa" z r. 1930. W okresie sprawozdawczym po otrzymaniu w tej kwestji opinij izb i organizacyj rolniczych, które naogół były przychylne, komitet przedłożył opracowany projekt Ministerstwu Rolnictwa. Punkt widzenia komitetu, o ile jest komitetowi wiadome, spotkał się z uznaniem ministerstwa. Nie mógł on być wcielony w życie, wobec restrykcyj budżetowych, które uniemożliwiły dalsze regulowanie tej sprawy.

Następnie Komitet zajął się sprawą budżetu izb i organizacyj rolniczych w zakresie akcji, mającej na celu podniesienie owczarstwa. Posiedzenie dnia 6.III.1931 r. było całkowicie poświęcone sprawozdaniu z prowadzonej przez izby i organizacje rolnicze akcji owczarskiej oraz rozpatrzeniu budżetów na podstawie obszernego materjału sprawozdawczego i budżetów dostarczonych przez izby i organizacje. Całkowity budżet akcji owczarskiej, wobec przewidywanych już podówczas restrykcyj budżetowych, został ujęty dla terenu całego państwa w sumie 120.000 zł. (poza funduszem niezbędnym na utrzymanie personelu plus minus 130.000 zł., Instytutu Wełnoznawczego 58.000 zł. oraz Komitetu dla Spraw Owczarstwa 25.000 zł. Łącznie 333.000 zł).

Sprawę tę komitet przedłożył ministerstwu. O ile komitetowi jest wiadome na r. 1931/32 przy podziale odnośnych funduszów Ministerstwo Rolnictwa przyznało na akcję bezpośrednią plus minus 90.000 zł., na personel plus minus 110.000, na Instytut 40.000 zł. oraz na Komitet 25.000 zł. Sumy te następnie na skutek restrykcyj budżetowych przeprowadzonych w czerwcu 1931 r. skurczyły się prawie do zera, ponieważ ministerstwo pozostawiło wolną rękę organizacjom rolniczym przy dysponowaniu ryczałtowo przyznanym zasiłkiem. Faktycznie więc zostało z personelu fachowego 4 inspektorów (w Warszawie, Krakowie, Toruniu i Wilnie), na Polski Instytut Wełnoznawczy przyznano 10.000 zł. i potrzeby Komitetu dla Spraw Owczarstwa zostały uwzględnione przez P. T. Z. w sumie około 15.000 zł.

Komitet zamierzał zbadać w r. sprawozd. pracę prowadzoną na terenie zapomocą wyjazdów inspekcyjnych kierownika technicznego komitetu, ewent. też i członków komitetu.

Objazd został rozpoczęty od Wileńszczyzny, dokąd inż. Br. Kączkowski i M. Markijanowicz wyjeżdżali w grudniu 1930 r. Przedtem p. Kączkowski zwiedził, dla zapoznania się z prowadzoną akcją, Małopolskę Wschodnią. Dalsze zamierzone wyjazdy nie mogły być zrealizowane z podanej wyżej decydującej przyczyny — restrykcyj budżetowych.

Poza tem komitet komunikował się z Państwowym Bankiem Rolnym w sprawach kredytów niezbędnych dla podniesienia owczarstwa i ustalił, że kredyty w formie obecnej są nierealne i bez znaczenia dla hodowli. Wnioski komitetu w tej sprawie również posłużyły do sformułowania postulatów dla Międzyministerjalnej Komisji wymienionej wyżej.

Komitet zwrócił się do towarzystw i związków hodowlanych owiec z prośbą o przedłożenie wykazów członków, celem zaprowadzenia ewidencji owczarstwa i przeprowadzenia ankiety o jego stanie i potrzebach. W dalszym ciągu praca została przekazana Polskiemu Instytutowi Wełnoznawczemu, z którym komitet w tej kwestji współpracuje. Na posiedzeniu komitetu dnia 16.I r. b. zostało zaprojektowane, że po zebraniu materjałów o stanie i potrzebach owczarstwa zostanie zwołane specjalne posiedzenie komitetu z udziałem przedstawicieli towarzystw i związków dla omówienia potrzeb owczarstwa i kierunku pracy.

VIII. Bacówki wzorowe i uzgodnienie pracy komitetu z akcją gosp. górskich M. T. R. Kraków.

Sprawie bacówek i uzgodnienia akcji owczarskiej, prowadzonej w okolicach górskich, z akcją podniesienia gospodarstw górskich zostało poświęcone posiedzenie komitetu dnia 31.III.31 r. Konferencja została poprzedzona przez umieszczenie w Nr. 2 „Owczarstwa" 1931 r. artykułu M. Markijanowicza— „Bacówki wzorowe", zawierającego szczegółowe sprawozdanie o akcji bacówek wzorowych na hali Tomanowej w dolinie Strążyskiej i na połoninach Hryniawskich oraz wnioski co do przyszłego kierunku tej akcji.

Na posiedzeniu komitetu dnia 31.III.31 r. sprawę współpracy z Sekcją Gospodarstw Górskich M. T. R. Kraków — referował kierownik sekcji prof. Jan Włodek. Referat prof. J. Włodka został ogłoszony w Nr. 8—9 „Owczarstwa" z r. 1931. W Nr. 3 „Owczarstwa" z r. 1931 został umieszczony koreferat inż. J. Królikowskiego p. t. „Kilka uwag w sprawie bacó-

wek", również wygłoszony na zwołanem posiedzeniu komitetu.

W myśl uchwał, przyjętych po przedyskutowaniu wymienionych referatów, komitet przystąpił do pertraktacyj w sprawie dalszej organizacji i zagospodarowania bacówek wzorowych oraz wykorzystania ich dla celów doświadczalnych. Komitet zamierzał sfinansować akcję, o której mowa, częściowo kosztem sum przeznaczonych do jego dyspozycji na doświadczalnictwo w zakresie owczarstwa.

Restrykcje budżetowe przekreśliły tę pracę, jak wiele innych.

IX. Sprawa wprowadzenia cła na wełnę wwożoną, celem uzyskania środków niezbędnych na prowadzenie akcji owczarskiej.

Przy analizie wniosków do referatu inż. St. Katelbacha „Konjunktury na wełnę polską i środki zaradcze" na posiedzeniu komitetu dnia 27.IV r. b. zostało między innemi uchwalone, że „konieczne jest opracowanie i poparcie sprawy wprowadzenia ceł dodatkowych z tem, ażeby wpływy z tego tytułu zostały przeznaczone przez skarb państwa na potrzeby organizacji i rozwoju owczarstwa". Wykonywując powyższą uchwałę, komitet wysłuchał na posiedzeniu dnia 2.VI r. b. referatu M. Markijanowicza „W sprawie ceł na wełnę", ogłoszonego drukiem w Nr. 6 i 7 „Owczarstwa" z r. 1931. Wnioski tego referatu zaakceptowane przez komitet były stale wysuwane przez komitet przy dalszych wystąpieniach komitetu, spowodowanych restrykcjami budżetowemi.

X. Akcja spowodowana resktrykcjami budżetowemi i wstrzymaniem akcji owczarskiej na całym terenie państwa.

Restrykcje budżetowe stopniowo przeprowadzane przez rząd niemal od początku bieżącego roku, w czerwcu r. b. zatoczyły tak szerokie koła, że akcja owczarska, prowadzona na terenie prawie całkowicie kosztem zasiłków rządowych, została gwałtownie przerwana na całym terenie państwa.

Zdając sobie sprawę z grozy sytuacji, jaka wytworzyła się na skutek tego w owczarstwie, prezydjum komitetu na posiedzeniu dnia 17.VII r. b. uchwaliło przystąpienie i przeprowadzenie szerszej akcji na terenie poszczególnych zainteresowanych resortów, w celu zwrócenia uwagi na potrzeby owczarstwa i na sytuację wytworzoną restrykcjami zasiłków.

Akcja ta została przeprowadzona z wielką energją. Przedewszystkiem Komitet opracował memorjał ogłoszony w Nr. 8—9 „Owczarstwa" z r. 1931 p. t. „Memorjał o stanie i potrzebach akcji, mającej na celu podniesienie krajowej hodowli owiec". Memorjał ten, zaopatrzony w odpowiednie wnioski, skierowany do zainteresowanych ministerstw—Rolnictwa, Przemysłu i Handlu, Skarbu i Spraw Wewnętrznych, do Szefostwa Sztabu Generalnego i Głównego Inspektoratu Armji, został przedstawiony osobiście przez kierownika komitetu i poparty gorąco przez Samodzielny Wydział Wojskowy Ministerstwa Rolnictwa.

Następnie komitet złożył dnia 28.VII r. b. odpowiednio opracowaną notatkę dyrektorowi Departamentu Wytwórczości Zwierzęcej i Weterynarji prof. Z. Markowskiemu. Akcja wszczęta przez komitet spowodowała przyśpieszenie załatwienia na forum międzyministerjalnem sprawy obowiązku stosowania wełn krajowych przy obstalunkach rządowych i przyczyniła się do powzięcia przez Komitet Ekonomiczny Ministrów uchwały o utworzeniu przy Ministerstwie Rolnictwa specjalnej Komisji Międzyministerjalnej dla zbadania całokształtu sprawy obrotu wełną i sprawy owczarstwa.

W dalszym ciągu komitet złożył przewodniczącemu wymienionej komisji p. dyr. dr. A. Rosemu memorjał wyłuszczający punkt widzenia komitetu na sprawy poddane obradom komisji oraz wziął czynny udział w pracach plenum tej komisji, a w szczególności w pracach podkomisji hodowlanej.

Dzięki usiłowaniom przedstawicieli komitetu wnioski przyjęte przez Komisję Międzyministerjalną w całości odpowiadają postulatom ustalonym w różnym czasie przez komitet.

Prace Komisji Międzyministerjalnej, zakończone dnia 15.XI. r. b., zostaną w najbliższym czasie przedłożone Komitetowi Ekonomicznemu Ministrów i w konsekwencji decyzja w tej sprawie będzie miała wyjątkowe, wprost epokowe znaczenie w dziejach naszego owczarstwa. Albo środki niezbędne na prowadzenie akcji zostaną udzielone i cała praca zostanie wyprowadzona z martwego punktu, na którym stanęła, albo też stan obecny zostanie sankcjonowany i wówczas nietylko niema mowy o podniesieniu i rozwoju owczarstwa, ale nieunikniona jest dalsza jego ruina i zupełny upadek.

Należy w zakończeniu zaznaczyć, że wobec spóźnionej pory i zupełnego braku środków nietylko na dalsze prowadzenie i poszerzenie akcji, ale nawet na zachowanie najniezbędniejszych pracowników i najbardziej podstawowych i najdalej zaawansowanych prac, komitet w międzyczasie powtórnie zwrócił się do zainteresowanych wydziałów, prosząc o współ-

działanie w uzyskaniu na potrzeby owczarstwa minimalnych środków (60.000 zł.), niezbędnych dla przetrwania ciężkiej chwili obecnej bez ostatecznej zagłady dotychczasowej pracy.

Z powyższego sprawozdania wynika, że komitet nie szczędził sił i energji dla wykonania w całej rozciągłości planu wytkniętego w listopadzie ub. roku.

Praca ta została przerwana i w znacznej mierze unicestwiona restrykcjami budżetowemi. Daje ona jednak wyraźne wskazówki w jakim kierunku praca nad podniesieniem owczarstwa na przyszłość iść powinna, a wobec tego daje podstawy do następującego sformułowania programu prac komitetu na okres 1931/32.

I. Wyłączenia od parcelacji z tytułu owczarstwa.

Konsekwentne przeprowadzanie w odpowiednich momentach punktu widzenia komitetu ustalonego w 1930 r.

II. Produkcja i zbyt mięsa baraniego.

1) Konsekwentna obrona postulatów ustalonych przez komitet, a przyjętych przez Komisję Międzyministerjalną.

2) Dalsze badanie i oświetlanie sprawy.

3) Propaganda tuczu eksportowego na terenie województw centralnych i współdziałanie w tym zakresie z miejscowemi instytucjami rolniczemi.

4) Zorganizowanie, w razie uzyskania niezbędnych środków, na terenie województw centralnych doświadczalno-pokazowego tuczu w kilku odpowiednich gospodarstwach.

5) Zorganizowanie, w miarę uzyskanych środków, ścisłych doświadczeń z tuczem eksportowym w zakładach doświadczalnych względnie w odpowiednich objektach prywatnych.

6) Wydanie broszury propagandowo instrukcyjnej o produkcji i zbycie mięsa baraniego.

III. Doświadczalnictwo.

Zorganizowanie, w miarę uzyskanych środków, ścisłych obserwacyj nad różnemi typami owiec odpowiadającemi miejscowym warunkom w czystości krwi i w krzyżówkach, ustalenie metod opasania, zapoczątkowanie doświadczeń z żywieniem.

Pożądane jest wykorzystanie w tym celu prywatnych gospodarstw i tworzenie w nich centrów doświadczalnych dla poszczególnych okręgów hodowlanych.

IV. Zjazd owczarski.

Czuwanie nad sprawą zjazdu i zwołanie go w odpowiedniej chwili.

V. Ujednostajnienie metod pracy.

1) Ogłoszenie drukiem ujednostajnionego klucza bonitacyjnego i zasad kwalifikacji owczarń.

2) Opracowanie i przeprowadzenie ujednostajnienia ksiąg rodowodowych.

VI. Organizacja obrotu wełną.

1) Współdziałanie w pracy Polskiego Instytutu Wełnoznawczego nad utworzeniem normalnych warunków obrotu.

2) Współdziałanie w realizacji uchwał Komisji Międzyministerjalnej, powziętych dnia 5.XI.31 r.

3) Dalsze wyjaśnienie zagadnień związanych z obrotem.

VII. Czuwanie nad wykonaniem planu i akcją prowadzoną na terenie oraz współdziałanie w tym zakresie.

1) Dalsze usiłowanie w kierunku spowodowania zagwarantowania dla potrzeb owczarstwa niezbędnych funduszów.

2) Nawiązanie kontaktu z organizacjami i usiłowanie utrzymania pracy na terenie w obecnych warunkach.

3) W razie uzyskania niezbędnych środków, dążenie do zrealizowania projektu komitetu — dotyczącego przygotowania personelu fachowego i jego organizacji.

VIII. Bacówki wzorowe i współpraca z sekcją gospodarstw górskich.

Usiłowania, w miarę przydzielenia niezbędnych środków, wykorzystania bacówek wzorowych oraz stacji w Gorcach dla celów doświadczalnictwa w zakresie owczarstwa górskiego.

IX. Cło na wełnę.

Czuwanie nad sprawą wprowadzenia, w razie możności, niewielkiego cła na wełnę dla uzyskania środków niezbędnych dla popierania owczarstwa (hodowli i zbytu produktów).

X. Produkcja kożuchów.

Wyjaśnienie stanu i potrzeb produkcji kożuchów w kraju oraz sformułowanie odnośnych postulatów.

Przegląd piśmiennictwa.

Zofja Hołub-Pancewiczowa. Osadnictwo pasterskie i wędrówki w Tatrach i na Podtatrzu. Wyd. Akad. Umiejętności. Str. 508, 11 map i 99 rycin. 1931 r.

Alpy mają swoją monografję wszechstronną, napisaną przez Steblera (1903 r.), uzupełnioną może nie tak wyczerpująco przez Spanna (Alpwirtschaft 1923), natomiast dającą całokształt gospodarstwa alpejskiego nietylko w Alpach, ale w Tatrach, Pirenejach i innych górach Europy, gdzie tylko jest prowadzone gospodarstwo górskie. Wielkiej wartości, a potraktowana nieco z punktu folklorystyki i etnografji jest „Huculszczyzna" napisana przez Wojciecha Szuchewicza, a wydana przez Muzeum im. Dzieduszyckich we Lwowie.

Poza drobnemi i większemi pracami jak: Potkańskiego, Sawickiego, nie obejmujących jednak całokształtu pasterstwa górskiego, nie ukazało się w naszem piśmiennictwie nic poważniejszego, — dopiero w roku 1931 została napisana praca przez p. Z. Hołub-Pancewiczową, z której mogą być dumni jej poprzednicy i jej duchowi kierownicy Sawicki i Potkański. Kilkuletnia praca, wędrówka po halach, żmudne badania znalazły wyraz w wymienionej monografji. Monografja została podzielona na 10 rozdziałów, obejmując historję osadnictwa, warunki fizjograficzne i gospodarcze pastwisk. Szczególnie te ostatnie zostały opracowane bardzo sumiennie, dając na podstawie własnych dociekań autorki i bogatej literatury bardzo ciekawe przyczynki do znajomości zasięgu hal, własności rozsiedlenia i użytkowości. Szczególnie ważną jest rzeczą dla naszego gospodarstwa krajowego to użytkowość hal i własności hal.

Hale były dawniej własnością królewszczyzny, nadawane były rodom sołtysów, które utrzymywały je w swych rękach. Obecnie są we władaniu spółek pasterskich i wielkiej własności. Hale w tych pierwszych rękach są przeważnie prowadzone systemem archaicznym, nic też dziwnego, że stan ich pod względem użytkowym jest poniżej wszelkiej krytyki. Nie w lepszych warunkach są hale, należące do obecnej fundacji kurnickiej i większych właścicieli.

Autorka zajmuje się przeważnie sprawą szałaśnictwa, a więc budową i ustawieniem ich na halach i okazuje się, że tu wpływ wołoski jest stosunkowo niewielki w porównaniu z szałaśnictwem w Karpatach Wschodnich. Tatry stanowiły rodzaj enklawy, do której wpływy wołoskie były nieco ograniczone, pozostawiając jednak wybitne piętno. Bardzo ciekawe są badania wędrówek pasterskich w Tatrach, które przypominają system podany przez Steblera i Spanna tylko, o ile w Alpach mamy przestrzenie wypaśne znaczne, a więc owce lub krowy pasące się mogą dość wolno przechodzić z dolnych regjonów do wyższych, trawa ma czas na poprawę swej wegetacji, to w Tatrach te przegony są w bardzo krótkich odstępach, tak, że właściwie paszenie odbywa się ciągle w jednem kole o niewielkiej średnicy. Powodem tego jest szczupłość i mała użytkowość naszych hal podhalańskich. Na podstawie tej pracy można wysnuć cały szereg wniosków.

Z początku było pasterstwo nomadyczne, które ustąpiło sezonowemu, poza tem pasterstwo gromadne jest starsze od indywidualnego, które jest właśnie cechą wybitnie etnograficznie polską. Są jeszcze ślady pasterstwa indywidualnego na Słowaczyźnie, które prawdopodobnie jest pod wpływem polskim. Czynniki fizjograficzne związały masywy północny i południowy, a więc zachodnio-wysoko- i bielsko-tatrzańskie w osobne cechy pasterstwa mimo bliskości, a nawet ścisłej granicy gospodarczej. Najważniejszym czynnikiem nadającym piętno danemu typowi pasterstwa są cechy etnograficzne. Mimo to, że Tatry i samo Podtatrze jest jakby enklawą etnograficzną polską, zachowały się szczątki, względnie bogate innych szczepów słowiańskich jak: Rusinów, Słowaków, dalej mamy duże grupy dziś wynaradawiające się Niemców i Wołochów. Te stosunki etnograficzne nadały pewne cechy, które utworzyły jakby wspólny amalgamat, pasterstwa tatrzańskiego.

Warunki gospodarcze, społeczne, a nawet polityczne wywarły wpływ na rozwój pasterstwa, przeważnie jednak w kierunku ujemnym, a więc kurczenie się strefy pasterskiej osadnictwa, szczególnie od górnej granicy biograficznej, poza tem, jak wspomniałem, mają tu poniekąd i wpływ czynniki polityczne przez podział Tatr, zwłaszcza Jaworzyny.

Pasterstwo jest jeszcze na Skalnem Podhalu związane tradycją i ona to powstrzymała wymarcie pasterstwa w Tatrach mimo bardzo znacznego uszczuplenia użytkowości hal.

Do całości osadnictwa pasterskiego brakuje jeszcze bardzo ważna część, a mianowicie opracowanie użytkowości samych hal, prace te są już zapoczątkowane; mamy monografję botaniczną Doliny Chochołowskiej i Kościeliskiej opracowanej przez Szafera, Kulczyńskiego i Sokołowskiego, należałoby opracować w ten sposób i pozostałe hale i pastwiska na Skalnem Podhalu, wprowadzając jednak oprócz czynnika czysto naukowego i użytkowy, a może nań zrobić większy nacisk.

J. Krl.

Owcewodstwo. (Hodowla owiec). Nr. 7. Moskwa. 1931.

Energiczna kampanja w Sowietach, mająca na celu powiększenie owczego pogłowia wogóle i organizację specjalnych owczych sowchozów, obok innych wydawnictw, zapoczątkowała w 1930 roku powyższe czasopismo specjalne. Wygląd zewnętrzny jego co do formy nieciekawy (papier zły, rysunki dość blade i t. p.), co do treści zaś — można napotkać cenne jednak artykuły. Ze starych ostatnich Mohikanów rosyjskiego przedwojennego owczarstwa pisuje tam sortjer Sładkiewicz, poza tem spotykamy cały szereg nowych autorów, wychowańców Moskiewskiego Instytutu Zootechnicznego, gdzie jest specjalny wydział owczarski. Widzimy w Nr. 7-ym „Owcewodstwa" na pierwszem miejscu sprawozdanie z prac niemieckich prof. Frölicha z Halli. Poza tem szereg artykułów, ciekawych głównie jako ilustracja tego, co się dzieje w tej dziedzinie w czerwonem państwie. Zwraca więc uwagę artykuł „Sozdanje krossbrednych porod" (Wytworzenie ras crossbred'owych), gdzie widzimy sprawozdanie z masowych krzyżowań merynosowemi baranami (prekosami) — zwykłych owiec. Wyniki doskonałe. Poza tem widzimy cały szereg przepisów, jak przeprowadzać sztuczne zapłodnienie owiec, by powiększyć przychówek po rasowych i cennych trykach. Okazało się, że praktyka inseminacji pozwoliła podnieść ilość maciorek pokrytych jednym trykiem do 80 sztuk przy wyższym % zapłodnienia, niż przy naturalnem pokryciu, o ile pewne metody techniki pobrania i zastrzyknięcia spermy będą zachowane.

Ciekawa jest i statystyka, która daje liczby owiec o 12% wyższe, niż w Rosji przedwojennej (112 miljonów). Spotykamy dane o staraniach Sowietów, by powiększyć fachowy personel, o organizacji w tym celu specjalnych kursów dokształcających dla ukończonych już zootechników, zjazdów w sprawach owczarstwa i t. p. W r. 1931 egzamin instruktorski z hodowli owiec dla kandydatów (z wyższem wykształceniem) dla kierowania akcją zdało 60 instruktorów; ze średniem wykształceniem — 226 instruktorów.

Z Ameryki importowano 2000 tryków, z Niemiec około 5200 tryków i macior prekosów.

R. P.

Kronika.

Posiedzenie Komitetu dla Spraw Owczarstwa.

Dnia 7 listopada r. b. odbyło się kolejne posiedzenie Komitetu dla Spraw Owczarstwa. Porządek dzienny został wypełniony przez sprawozdanie z działalności komitetu w okresie 1930/31 r. oraz plan pracy na okres 1931/32 r., tudzież przez sprawę produkcji kożuchów.

Po wysłuchaniu szczegółowego sprawozdania złożonego przez prezydjum, komitet uchwalił ogłosić wymienione sprawozdanie i plan w „Owczarstwie" oraz in extenso podać do szerszej prasy. Poza tem sprawozdanie i plan zostaną rozesłane członkom komitetu, poczem będą poddane szczegółowej dyskusji na następnem posiedzeniu komitetu.

Poza tem prezydjum złożyło komitetowi szczegółowe sprawozdanie o stanowisku przedstawicieli komitetu w międzyministerjalnej komisji powołanej do zbadania całokształtu sprawy obrotu wełną oraz sprawy owczarstwa, o przebiegu prac wymienionej komisji i ich wyniku.

Sprawę produkcji kożuchów uchwalono poddać szczegółowemu zbadaniu. Chodzi przedewszystkiem o wyjaśnienie stanu i potrzeb tej produkcji oraz o sformułowanie odnośnych postulatów.

M. M.

Posiedzenie Kuratorjum Polskiego Instytutu Wełnoznawczego przy Muzeum Przemysłu i Rolnictwa.

Dnia 9 listopada r. b. w pomieszczeniu nowopowstałego Polskiego Instytutu Wełnoznawczego odbyło się posiedzenie Kuratorjum Instytutu. Przedmiot obrad stanowiło sprawozdanie z okresu organizacyjnego Instytutu oraz program pracy na najbliższą przyszłość.

M. M.

Zebranie Zarządu Związku Hodowców Karakułów.

Dnia 8 listopada 1931 r. w Polskim Instytucie Wełnoznawczym odbyło się posiedzenie Zarządu Związku Hodowców Karakułów w Polsce przy udziale obecnych w Warszawie członków związku.

Przedmiot obrad stanowiły kwestje organizacyjne, które mają być poddane szczegółowej dyskusji na walnem zebraniu związku, projektowanem w połowie grudnia 1931 r.

Reorganizacja związku jest tem bardziej aktualna, że prezes związku, p. K. Piaszczyński ze Snopkowa nie może w dalszym ciągu sprawować funkcji prezesa, wobec stanu zdrowia, sekretarz zaś p. T. Marchlewski złożył rezygnację z zajmowanego stanowiska.

M. M.

Ilościowy stan owiec we Francji.

Przed paru miesiącami Ministerstwo Rolnictwa we Francji opublikowało dane, dotyczące stanu inwentarza żywego w r. 1929. Ilość owiec w r. 1929 wynosiła 10.451.760 w porównaniu do 10.445.010 w r. 1928, inaczej mówiąc, ilość owiec w ciągu roku została niezmieniona, ponieważ zwiększenie się cyfry wykazanej o 6.750 sztuk leży w granicach błędu.

Podług płci i wieku stan owiec w r. 1928 i 1929 przedstawiał się następująco:

	1928 r.	1929 r.
tryki ponad 1 rok . .	208.910	243.830
maciorki „ 1 „ . .	6.503.290	6.087.330
skopy „ 1 „ . .	1 271 380	1.545 480
jagnięta poniżej 1 roku .	2.461.430	2 575.070
	10.445.010	10.451.760

M. M.

Cło na wełnę we Francji pobierane na popieranie akcji owczarskiej.

Ze względu na zainteresowanie, jakie przedstawia w chwili obecnej dla naszego owczarstwa, w związku ze sprawą wprowadzenia cła na wełnę wwożoną do Polski, sprawa analogicznego cła istniejącego we Francji, podajemy niżej szczegóły dotyczące tego ostatniego, uzyskane od radcy rolniczego R. P. w Paryżu, p. A. Iwańskiego.

Cła specjalne, na poparcie akcji owczarskiej we Francji, Algierze, kolonjach i protektoratach francuskich, wprowadzone zostały na przeciąg lat dziesięciu, począwszy od roku 1929, przez ustawę skarbową z dnia 30 grudnia 1928 roku (J. O. z dn. 31 grudnia tegoż roku). Dotyczą one importowanych do Francji surowych skór owczych, suszonych i świeżych, oraz wełny owczej niebarwionej (poz. 21 i 23 taryfy celnej). Ustalone zostały w wysokości 1 pro mille ad valorem. Sumy pobierane przez stosowanie ceł powyższych dzielone być mają w formie subwencyj lub zaliczek zwrotnych pomiędzy przedsiębiorstwa, instytucje, bądź organizacje publiczne lub prywatne, nie posiadające charakteru handlowego, a mające za zadanie popieranie rozwoju owczarstwa. Podział ten leży w kompetencji ministra skarbu. Ma on uskuteczniać go pò zasięgnięciu opinji ministrów: Spraw Wewnętrznych, Rolnictwa i Kolonij na propozycję specjalnie w tym celu powołanej do życia komisji.

Skład i kompetencję wspomnianej komisji określa dekret Prezydenta Republiki z dnia 17 kwietnia 1929 r. (J. O. z dn. 19 kwietnia). Wchodzą do niej po jednym przedstawicielu ministerstw: Skarbu (zast. przewod.), Spraw Zagranicznych, Spraw Wewnętrznych, Przemysłu i Handlu, Członek Rady Stanu (przewodniczący), Prezes Centralnego Komitetu Lniarskiego (zastępca przewodniczącego), przedstawiciel tegoż komitetu, przedstawiciel Izby Syndykalnej wełnianej (mégisserie lainière), delegat Union Ovine Afryki Północnej oraz delegat Union Ovine kolonjalnej, poza tem po dwóch przedstawicieli Ministerstwa Rolnictwa i Kolonij oraz dwóch przedstawicieli Union Ovine Francji. Do kompetencji komisji należy formułowanie wniosków o przydział sum, pochodzących ze stosowania cła oraz kontrola nad ich wydatkowaniem.

Rozporządzenie wykonawcze ministra skarbu z dn. 3 stycznia 1929 r. precyzuje zasady stosowania cła oraz zwrotu jego w razie reeksportu skór lub wełny w stanie nieprzerobionym.

W budżetach państwowych za lata 1929, 1930/31 i 1931/32 kredyty na sumy, pochodzące ze stosowania cła na cele poparcia owczarstwa, wyraziły się w sumach 5.000.000, 4.600.000 i 3.838.000 fr. Przyznane one były Unions Ovines: Francji, Afryki Północnej i kolonjalnej w następujących proporcjach:

	1929	1930/31	1931/32
Union Ovine de France .	1.000.000	1.000.000	800.000
Union Ovine de l'Afrique du Nord	2.400 000	2.300.000	2 038.000
Maroko	1.000.000	950 000	800.000
Algier	1.000.000	950 000	800 000
Tunis	400.000	400.000	438.000
Union Ovine Coloniale .	1.600 000	1.300 000	1.000 000
Afryka Zachodnia .	1.000.000	950.000	700.000
Syrja	400.000	170.000	200 000
Madagaskar . . .	200.000	180.000	100.000

Istotne wpływy okazały się niższe od przewidywanych. Na ukształtowanie się ich poniżej przewidywań budżetowych i na coroczne zmniejszanie się pozycyj w budżecie wpłynęły dwa czynniki: spadek cen na wełnę i wypływające z ogólnego kryzysu i zmniejszonej produkcji skurczenie się importu.

Do potrzeby subsydjowania owczarstwa rodzimego francuski przemysł wełniany począł poczuwać się zaraz po wojnie. Pierwotnie subsydja te miały charakter dobrowolny. Do ujęcia ich ustawowego skłonił rząd fakt niesolidarności niektórych przemysłowców co do uczestnictwa we wspomnianych subsydjach i wypływających stąd nierówności obciążeń.

Union Ovine udało się powiększyć fundusze swe przez uzyskanie opłat w wysokości równej 1 pro mille ad valorem od eksportu sera Roquefort, na które zgodził się dobrowolnie dany przemysł. Zamiarem ich jest rozciągnięcie ustawowe cła dodatkowego w tej samej wysokości na importowane barany rzeźne i mięso baranie. Z wprowadzeniem też tego cła dodatkowego w najbliższej przyszłości należy się liczyć.

Wprowadzenie cła specjalnego na wełnę wzorowane było w znacznym stopniu na obowiązującem od połowy 1927 r. podobnem cle od bawełny. Fundusze pochodzące ze stosowania tego cła, ustalonego w wysokości 1 fr. od 100 kg, przeznaczone są na poparcie produkcji bawełny w kolonjach francuskich. Funduszami temi zarządza, analogiczna do wełnianej, komisja bawełniana przez l'Association Cotonnière Coloniale.

M. M.

Zakł. Graf. B. Wierzbicki i S-ka Warszawa.